

BALKAN

19. januar 2005.

str. 6

POGLED IZ HAGA

DOMAĆI SUDOVI ĆE NASTAVITI RAD TRIBUNALA

Jedan građanin Srbije i Crne Gore nedavno je upitao predstavnika Tribunala da li će Međunarodni krivični tribunal za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) obaviti svoj posao do kraja, odnosno da li će Tribunal utvrditi ko je sve odgovoran za raspad bivše Jugoslavije i ratove koji su usledili.

Otkad je Tribunal osnovan 1993, oni koji su bili pogođeni ratom imali su velika očekivanja od njega, očekivanja koja nekada nisu bila u skladu sa njegovim mandatom i sredstvima. Ljudi su očekivali od Tribunala da optuži bivše jugoslovenske vođe za raspad SFRJ i izazivanje ratova. Očekivali su od Tribunala da optuži one koji su počinili zločine protiv "njihovih" žrtava i bili besni kada bi Tribunal podigao optužnice protiv "njihovih" počinilaca. Svaka strana tvrdi da su samo pripadnici njihovog naroda žrtve i očekuje od Tribunala da njene političare, vojnike i policajce ostavi na miru jer su oni "samo branili svoj narod".

Tribunal nema, niti je ikada imao mandat da utvrdi ko je odgovoran za raspad SFRJ. Tribunal takođe ne može da utvrdi koja je država bila agresor, a koja žrtva, niti može krivično da goni države ili organizacije, kao što su vojska ili policija, ili bilo koje drugo pravno lice. Nadležnost Međunarodnog suda se odnosi isključivo na fizička lica – pojedince. Isto tako, oni pripadnici vojske ili policije protiv kojih je Tribunal podigao optužnice nisu optuženi zato što su branili svoj narod ili zemlju od terorista ili neprijateljskih vojnika, niti zato što su učestvovali u oružanim sukobima. To je zato što prema međunarodnom pravu, ubistvo neprijateljskog vojnika u borbi ne predstavlja zločin, ali ubistvo civila ili ratnih zarobljenika, kao i namerno ili bezobzirno uništavanje imovine civila povlači ozbiljnu kaznu.

Zločini nad kojima Tribunal ima nadležnost se u pravnoj terminologiji zovu "zločini protiv čovečnosti", "kršenja zakona i običaja ratovanja", "teške povrede Ženevskih konvencija" ili "genocid" ili, grupno, "teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava". Laički rečeno, to su ubistva, silovanja, mučenja, premlaćivanja, etničko čišćenje, paljenje, pljačka... Ta dela su protivzakonita bez obzira da li su počinjena u ratu ili miru. Ono što ih razlikuje u ratu je, nažalost, njihov obim.

Tribunal nema mandat da sudi *svim* osobama odgovornim za počinjenje ratnih zločina. Stotine i stotine hiljada civila bili su žrtve ratova u bivšoj Jugoslaviji. Članovi njihovih porodica su ubijani, oni su silovani ili mučeni, držani u logorima bez dovoljno hrane, vode ili higijenskih uslova, njihova imovina je opljačkana ili uništena, ili su bili prisiljeni da napuste svoje domove. Nezavisni izvori procenjuju da broj počinilaca kojima bi se trebalo suditi za odgovornost za počinjenje ovih zločina iznosi nekoliko hiljada. Jedan jedini sud ne bi mogao da im sudi svima.

Od svog osnivanja, Tribunal je podigao optužnice protiv više od stotinu osoba. Savet bezbednosti, koji je 1993. osnovao Tribunal, zatražio je od njega da svoje istrage okonča do 31. decembra 2004. Tužilaštvo Tribunala je objavilo da je poslednje optužnice podnelo Sudu do tog roka. Prema pravilima Tribunala, optužnica nije javni dokument sve dok je ne potvrdi jedan od sudija Suda. Takođe je standardna praksa da Sud ne komentariše optužnice koje je Tužilaštvo podnelo na potvrdu, kao ni optužnice koje su možda zapečaćene. Prema tome, neke će optužnice možda tek da budu obelodanjene u javnosti.

Optužnice Tribunala značajne su zbog toga što je većina njih podignuta protiv osoba koje se smatraju najodgovornijim za masovne zločine, kao što je genocid u Srebrenici počinjen 1995. Za žrtve, društva kojima pripadaju i za trajni mir u regiji, nije dovoljno da se na odgovornost pozovu samo oni vojnici, policajci i drugi koji su lično ubijali, silovali, mučili, pljačkali i uništavali. Od ključnog je značaja da se na odgovornost pozovu i oni koji su organizovali i naredili najteže zločine ili dozvolili da se ti zločini počine. To je jedno od najvećih dostignuća Tribunala – krivično gonjenje predsednika, premijera, vojnih i policijskih generala, vođa paravojski i drugih visoko rangiranih funkcionera bez kojih ne bi bilo moguće počinuti tako obimne zločine. To je živi dokaz da visok položaj ipak ne znači imunitet.

Isto tako, sa poslednjim optužnicama Tribunala, posao procesuiranja odgovornih za ratne zločine ne samo da se ne završava već u izvesnom smislu – tek počinje. Širom bivše Jugoslavije postoje ili se uspostavljaju specijalizovane institucije za procesuiranje ratnih zločina koje vode svoje postupke i spremaju se za preuzimanje nekih predmeta od Tribunala. Međunarodni sud aktivno i svesrdno pomaže te napore. Ono što je sada najpotrebnije je regionalna politička volja da se pomognu napore pomoću kojih bi lokalni sudovi postali istinski efikasni i kojom bi se omogućila regionalna saradnja između njih. Na taj način bi lokalni sudovi mogli da rade uporedo s Tribunalom i nastave tamo gde će Tribunal završiti svoj rad krajem ove decenije.

Outreach Programme
outreach@icty.org